

Báseň o smrti

Lev Platonovič Karsavin

Pátá noc

1. Láska sama je věčnost. Je úplné, dokonalé a pravé bytí. Mimo Lásku není ani bytí. My sami existujeme jen potud, pokud na ní máme podíl. Ve zkušenosti naší lásky pocítíme svou neoddělitelnost od ní. Neexistoval jsem do chvíle, dokud do mne nestoupila Láska a nepovolala mne k bytí z nebytí. Nemohu v sobě najít nic „mého“, protože vše mi daruje dokonalé Bytí, nevyčerpatelné Dobro, sama Láska. Ale i když se Lásky účastním, miluji a jsem pravdivý, přesto se vůči ní i sobě stavím do protikladu. Kdybych sám nebyl, nebylo by ani mé přijetí (Lásky), ale byla by pouze do sebe uzavřená Láska, nebylo by Dobro a láska by byla nedokonalá. Sám v sobě jsem nic, nicméně existuji díky tomu, že se ve mně projevila Láska. Jí jsem živý a jsoucí, ač zároveň mám jinou podstatu než ona. Láska je vše, je Všejednota, a není nic mimo ni, ani já sám. Přesto ale existuji, neboť ona mne utváří a oslňuje jako něco.

Účast stvoření na Lásce je nekonečně rozmanitá. „Všichni milují, ať již o tom vědí či nikoliv.“ Všichni usilují o existenci, tj. chtějí milovat a být Láskou. Vše roste a vstřebává do sebe jinakost, chce jiným disponovat a splynout s ním. Ve svém spojení s jiným se projevuje jednota, jež se někdy rozpadá na jedno a jiné, rozpadá se do mnohého. Ale v časoprostoru nedosahuje znovusjednocení svého cíle ani své dokonalosti, ale projevuje se jen jako situování vedle sebe a jako harmonie vzájemně protikladných částí, jako neměnný zákon jejich bytí. Dva atomy se v prostoru nemohou plně sloučit a stát se jedním atomem. Nemohou se umístit v téže bodu, protože každý se žárlivě a strnule snaží zachovat sebe sama. Tělo se nemůže v čase stát jiným a zároveň zůstat sebou, neboť nový způsob jeho bytí neúprosně vytěsňuje předchozí způsob. Časoprostorová jednota není dokonalá, neobnovuje celek plně a cíl pro ni zůstává nedosažitelný. Nicméně snaha o znovusjednocení svých částí v sobě, snaha o to vstřebat do sebe svět, učinit tak, aby vše bylo (obsaženo) v této jednotě, je jen jeden z projevů Lásky, Lásky jako počátku života a život. Žádná jednota se jen neutváří a nevstřebává vše do sebe, ale také se všemu odevzdává, takže kvůli tomu, aby mohla ve všem existovat, se rozkládá. Je to sebeodevzdání a umírání jednoty. Je to Láska jako počátek smrti a smrt.

V časoprostorové oddělenosti jsou dotek ke všemu a dispozice vším možné jen skrze rozpad, život (je možný) skrze smrt. Sebeodevzdání všemu je možné jen skrze sebevytváření, skrze přitahování všeho k sobě a do sebe. Smrt je možná jedině skrze život. Každý život je rozpad, přerušení a záhuba jiného. Každá smrt je vytvoření jiného jiným. My, kdož jsme účastni Lásky, víme, že je jednotná a že v ní nelze oddělovat dispozici od sebeodevzdání a život od smrti. Svět ale stejně jako my nemá plný podíl na Lásce. Nepanuje v něm její dokonalá jednota. Život je v něm oddělen od smrti a věčně proti ní bojuje. Život ani smrt ve světě nedosahují svého cíle, neboť narážejí na strnulost a zúženost atomu hmoty, na sebeuzavřenost osamělého ducha. Svět ale přesto začal existovat, a jednota je v něm prvotnější než množství, zatímco množství vyúsťuje v jednotě. V žádném okamžiku bytí nedochází k naprosté rozdělenosti, ani není spojení všejednoty úplné, ale v celku času a prostoru jsou okamžiky bytí časově i prostorově nekonečné, má-li svět počátek a konec a je-li všejednotný omezenou všejednotou stvoření. Rozpad světa skončí triumfem Všemocné Smrti. Ve smrti všeho se zrealizuje Všejednotný Život. Vše plyne a mění se. Vše na okamžik setrvává v čase. Ale v celku a ve věčnosti bude vše setrvávat vždy a vše se bude vždy měnit, neboť Bytí není nehybné setrvávání, ale zároveň není ani pohyb. Je totiž jednota obojího. Je

„stojící pohyb a pohyblivé stání“. Každý bod tak v nekonečně rychlém pohybu, v tom dokonalém pohybu podle kruhu, stojí (na místě) a (zároveň) usiluje o to, aby byl v sobě samém a ve všech (bodech). Každý bod takto přesahuje klid a pohyb, život a smrt, a projevuje sebou jejich jednotu. Lenivě však a pomalu naplňují svou cestu na nebi nespočetné hvězdy. Stvoření je ustrnulé a jen málo se účastní Lásky, smrti se bojí a úplný život si nepřeje.

Svět usiluje o Lásku, o plnost Bytí, o Život, jenž do sebe pojímá Smrt, a o Smrt, jež vytváří Život. K tomu však, aby se mohla Láska ve světě zrealizovat, musí svět existovat i neexistovat, a to nejen ve svých chvilkových fenoménech, ale též ve svém celku. Svět musí mít počátek a musí skončit. Pravdivě musí existovat ve spřízněnosti počátku s koncem. Nicméně dokonalost světa je možná jen tehdy, pokud už Dokonalost existuje, byla-li a bude vždy. Pozemská láska je možná v případě, má-li svět jinou podstatu než Láska, má-li na Lásce podíl, je-li jí vytvořen z nebytí a stojí-li vůči ní v protikladu, ale zároveň s ní tvoří jednotu. Jinak nemají jeho snahy o Dokonalost, Lásku ani o Bytí smysl, protože ty ani jinak neexistují, neexistuje Bytí, neboť vůči němu stojí v protikladu a omezuje je něco jiného, není Dokonalost, protože není úplná a dosud neexistuje, není ani Láska.

2. Bytí mne přitahuje. Je mé dobro a Nejvyšší Dobro. Nemohu přece usilovat o nicotu ani v nicotě. Dokonce i tehdy, když pod tíhou nesnesitelných muk přivolávám tichou Smrt, a když jí říkám: „Vítej, sestro, nechť je blahý tvůj příchod!“, i tehdy vidím ve Smrti dobro a klid, neb Smrt odívá nicotu do šatu Bytí. Bytí je nekonečné. Zním jeho nekonečnost, protože miluji tebe, mou jedinou, a protože věřím v Lásku a Lásce. Jsme spolu s tebou jednotni a v naší jednotě jsme jednotni s Láskou. Ona ale stojí vůči nám v protikladu, neboť je dokonalá, protože nás vytvořila a volá nás k sobě. Miluji i tebe, Lásko. Chci být s tebou jednotný, a ve svém podílu na tobě tebou již disponuji. V tobě jsem pravý, celistvý a jednotný s mou milovanou. I ty musíš být stejnou jednotou jako já. Ne takovou, ale větší, nezměřitelně, nekonečně větší. Dokonce ve své pravdivosti jsem tebou omezen počátkem a zdrojem mého bytí. Vždyť i svět mohu přijmout jen skrze sebe ve dvojí jednotě, ale svět přitom zůstává omezený.

Mohu jej přijmout jen v omezené, pouze v této jeho podobě. Tys ale neomezená. Přijímáš mne v mé opravdovosti. (Jsi opravdová) jako já sám, ale i více než já sám. Jiné rovněž přijímáš jinak než mne. Vnímám je skrze mou omezenost. Přijímáš ale také je. I oni se stávají většími, než sami jsou, skrze tebe samu. V jednotě mé osobnosti se ti podobám. Ty ale mé hranice a meze neznáš.

Zním jen svou omezenou osobnost, jež mlhavě prozírá do (mé) vyšší (osobnosti), ta však není ve dvojí jednotě s mou milovanou poslední. Tys ale, Lásko, *počátek* mé osobnosti a vše osobní, co bylo ve mně tajné, vyplývá od tebe.

Nesmírně malá a nemohoucí je má láska, v níž mám svůj podíl na tobě v jednotě s tebou, Lásko. Vypovídá mi ale o tom, jaká jsi. Miluji tě proto, že ty mne miluješ. Chci (tě) proto, že tys mne chtěla a chceš. Vždyť mi nestačí jen milovat tě, ale je zapotřebí, abys také ty milovala mne, stejně jako mne sama nemiluješ bez mé odpovídající lásky. Nemiluješ-li mne, jak s tebou potom budu tvořit jednotu, jak tebou budu disponovat? Musíš se mi odevzdat a jen tehdy budeš mou a mnou. Musíš mne chtít a jen tehdy budu tvým a tebou. Chceš mne ale celého, a díky tomu se ti podobám, protože tys Lásko.

Může se snad stát, že ty, Všejednotná Lásko, se náhle změníš? Celá jsi neměnná a prostá, jsi dokonalá. Nic k tobě nepřibývá, nic v tobě neubývá. Jednou sis mne zamilovala tím, že jsi mne z nicoty povolala do života. Proto mne nikdy nepřestaneš milovat, neboť nejsi marnivá a nemůžeš být falešná ani lživá. Jsi sama věčnost. Tebou jsem věčný a nesmrtelný, tebou se povznášim nad život i smrt. Plně mne již ovládáš, neboť tvá láska nemůže být nedokonalá, protože ty neznáš mou nemohoucnost, tj. čas. Ale i když mne ovládáš, zároveň se ode mne odlišuješ. Potřebuješ toto odlišení. Jinak bys už nebyla Láskou, láskou ke mně a ve mně. Jsem s tebou nerozdělitelně neslučitelný skrze nerozdělitelně neslučitelnou dvojí jednotu

s mou milovanou. Bez ní nejsi ani ty. Kdo ale miluje ve mně, kdo ale miluje ji, ne-li ty, nekonečně blahá Lásko?

3. Jsi se mnou, Lásko, když jsme spolu s mou milou a držím její něžné ruce, a nepamatuji si, zda jsem se jí díval do očí nebo se k ní jemně skláněl a zakrýval své oči. Tehdy i všechna přání klidně mlčí. Světlé duše uzavírají svazek jako andělé. Můj slastně zmožený duch ji objímá. Jako bych do sebe vpíjel její duši jako šťávu z vinných hroznů, jako bych vdechoval její dech. Jsi se mnou, jsem-li daleko od ní, tak jako teď, v tichu této mlčenlivé noci, jsem s ní, a neslyšně přichází spřízněná duše. Vidím její oči. Jsou světlejší a jasnější, než když sedím vedle ní a mlčky do nich hledím. Dýchám jejím dechem... Zdá se mi, že je celá tady a že do mne proudí skrytá pravdivost čisté duše. Cítění lásky je v dálce od milované nezkalené a pevnější, více zmáhá svou sladkostí. Je také duchovnější, jen v něm není všechna životní jasnost. Nejsou v něm pozemská kouzla a konkrétní pozemská práce...

Poznám tě, Lásko, ve slovech těch, kdo milují tebe samu, jen tebe, a tebe nazývají jménem Boha. Jejich pocity znám podle mlčenlivosti tiché modlitby, podle toho nadšení, jež vzrušuje duši, když do mne sestupuje sama Pravda anebo když před sebou vidím pestrobarevné Boží stvoření. Tehdy zapomínám na vše, vyjma Jednoho Boha, na vše, kromě samé Nekonečné Lásky. Blízká a pochopitelná jsou pro mne slova těch, kdož jsou spalováni láskou k Lásce.

Vypovídají totiž o sladkosti, jež se dotkne duše při vzpomínce na Boha, o zapomenutí na vše, o chvění ducha a o jeho láskyplných mukách. Vypovídají o mlčení všech tužeb, o slastně malátném koloběhu ducha a o věšteckém poznání. Vášní, známou vášní žhnou jejich slova. Cítí, že jejich láska je sám Bůh, Jenž sestoupil do jejich duše. Nedokáží Jej od sebe odlišit, ale přesto Jej odlišují, jsouce slastně zmáháni tíhnutím k Němu. V lásce k Bohu a v láskyplné komunikaci s Ním vypluje na povrch Jeho živé vědomí a vědomí pradávnej jednoty s Ním. Nezachytitelně se vzájemně prolínají a věčně se přelévají cítění jednoty s Ním s pocitem oddělenosti od něj. A stejně jako pro mne v očích milované, lze z očí Ježíše vidět vylévající se z nich Všejednotu božství a Všejednotu Dobra.

Tomu, kdo četl díla mystiků, je jasné, že přirozenost Lásky zůstává stále stejná, že jsou to ty samé její projevy a formy jak v lásce k božství, tak v lásce k člověku. Láska k Bohu je ve svých mystických výrazech jen bližší té lásce, kterou v sobě prožívám, když jsem daleko od milované. Obvykle v ní není všechna jasnost a životnost pozemské lásky. V tom tkví její nedostatečnost a neúplnost. V tom spočívá fatální omezenost mystického života. Je přirozené, že v mystické lásce k Bohu, která se jen zřídka transformuje do činnosti, je tomu podobně jako v osamělé lásce a jako v lásce k lásce, v nichž se intenzivněji projevuje moment pasivního prožívání rozkoše z lásky.

Mystická láska je to samé poznání, jež přesahuje racionální poznávání, a, stejně jako mou lásku, nelze ji vyjádřit obyčejnými slovy a pojmy. „Hojnost záře Boha v duši bývá Jeho dokonalým neviděním, a nade všemi pocity se vznáší pocit necítění ničeho zevního. A jak může existovat a nazývat se pocitem něco takového, co neznáme, nevíme-li, co to je, ani kde to je, v čem se to nachází, něco takového, co naprosto nemůžeme poznat, ani pochopit?“ Láska ale přece je poznání. „Nikdo nemůže milovat to, co nezná“, a „každý, kdo zná Boha, Ho již miluje, a nemůže Ho milovat ten, kdo Ho nezná“. Milující „poznává skryté“, „přijímá“ Boha. Nicméně láskyplné a mystické poznávání převyšuje obyčejné poznávání. Není totiž poznání, není tedy naše rozumné poznání. Není ale (ani) popření poznání, ale je jeho zdokonalení. Je to pro omezený a omezující rozum nepochopitelná plnost vědění. V božství je duch „slepý a zároveň není slepý...“, je nečinný a nehybný, neboť koná každé své působení“. Nachází se ve stavu nemyslitelnosti, neboť vytvořil jednotu s Tím, kdo je nad každou myšlenkou, neboť spočinul tam, kde pro rozum není místo k působení, tj. nemůže se pohybovat ve vzpomínání, v pomyšleních či úvahách. (Duch) není schopen pochopit a poznat

nepochopitelné a podivuhodné a jako by v něm jen spočíval dokonalým odpočínutím, tou nehybností blaženého necítění. A v tomto poznání spočívá nejvyšší hodnověrnost.

Dokonalé poznání... Možné je jen tehdy, jsou-li poznávající a poznávané jedno, nejsou-li mezi nimi rozdíly, neboť odlišné je jinak nedostupné a jiné je nemůže poznat. Nejsou-li však rozdíly, není-li rozdíl mezi poznávajícím a poznávaným jako takovými, mezi poznávajícím a tím, co poznává, jedná se o samo jedno poznání. Není to naše poznání, ale přesto je to poznání, neboť si sebe sama uvědomuji jako poznávajícího a pamatuji si, jak a co jsem poznával, ač to, co jsem poznal, zároveň nemohu vypovědět slovy. Vše zde proto musí mít své místo, i rozlišení mezi tím, kdo poznává, a tím, kdo je poznáván. Mystické poznání nepopírá, nýbrž zdokonaluje, doplňuje naše poznání.

V mystickém poznání přijímáme něco rozumu nepochopitelného, něco všečasového, co převyšuje rozkouskovanost a abstraktní jednotu, rozdíl mezi klidem a pohybem. Mysl „se pohybuje a točí nehybně, žije v životě větším životem, neboť je světlem ve světle a (zároveň) není světlo, protože (se nachází) sama v sobě“.

Toto poznání je dokonalé připodobnění Poznávanému. Duch „kontempluje Toho, Kterýž je jedné podoby, a sám dostává jedinou podobu, naplňuje se světlem, ale zároveň nemá tvar ani podobu“, tj. ztrácí *svůj* obraz, *svou* „podobu“.

Toto poznání znamená splnutí ducha s božstvím. Od ztotožnění se odlišuje jen tím, že relativní duch přece jen stojí v protikladu vůči absolutnímu Bohu. Ale právě proto mystické poznání, je-li úplné a dokonalé, není jen poznání, ale je to veškerá účast na Bohu, tj. na pravé Všejednotě. „Když inteligibilní Slunce zazáří, navždy už svítí, nevměstnatelně se vměstnává do všeho a vše se stává vším..., vše je všude přítomné.“ „Inteligibilní Slunce“ je ale právě plnost Bytí a Lásky.

Právě z tohoto důvodu nám mystikové vyprávějí o tom, že viděli Boha v „mraku“, zmiňují se o neprobádatelné „průrvě“ či „propasti“. Právě proto nám nevyprávějí o tom, co poznávají nebo konají, ale o tom, že se v nich „naplňují božská působení“. Proto ale vidí sebe samé v Bohu anebo se vidí tak, že se nacházejí „v Trojici v Jejím středu“. A copak to nevysvětluje sebezbožštění, panteismus, jednak jako popření všeho stvořeného i jako ztotožnění s Bohem?

Poznání je ale láska. V lásce k božství je jasné to samé, co v poznání Boha. Vrchol a cíl Lásky sice spočívá ve splnutí milujících, ovšem Láska je možná jen v případě, jsou-li zároveň oddělení. Jeden aspekt Lásky, jednota jako cíl, (takto) vyvstává jako naprosté ztotožnění s Láskou. Ale Láska bez rozdělení už není Láska, stejně jako poznání bez odlišnosti od poznávaného už přestává být poznáním. Proto je Bůh na vrcholech mystické lásky přijímán jako *ne – Láska*. „A neviděla jsem tam Lásku, a ztratila jsem tu Lásku, již jsem v sobě dříve nosila, a stala jsem se *ne-láskou*.“ Bůh je *ne – Láska*, ale (zároveň) je i Láska, Všejednotná Láska. To proto, co miluje ve mně, má láska, je sám Bůh, sama božská Láska, stejně jako je mé poznání Boha Boží sebezpoznání. Bůh mne miluje. Proto se od Boha odlišuji a Bůh se odlišuje ode mne. Miluji Ho tak, jak Ho poznávám.

Vidím tě v Boží Lásce, tebe, lásku k mé milované! Jste nesrovnatelně odlišné, ale přesto jste tatáž Láska. Poznávám a miluji milovanou, protože je ve mně, a já sám mohu poznávat a milovat proto, že jsme jedno, že my dva jsme jedné podstaty. Má láska k ní nedojde klidu do chvíle, dokud se nestaneme jedním duchem a jedním tělem. Ale není-li naše láska marnivá, musím vždy, i v samotném spojení zachovat, a také zachovávám, naši odlišnost a různost našich osobností čili její a svou osobnost. Nechci se jí připodobnit, nýbrž chci s ní splynout a v tomto splnutí s ní chci i sebe harmonicky naplnit a znovu vytvořit osobnost žijící ve dvojí jednotě. V Bohu jsem ale jiné podstaty a není ve mně nic mého, žádná má vlastnost, ale vše je Boží projev ve mně, kterýž jsem jiné podstaty. Sama má osobnost je jen odlesk božské tvárnosti, sebe ve své dokonalosti mohu najít jen v Bohu. Spočívá-li cíl

každé pozemské lásky v jednobytosti při zachování odlišnosti, cíl lásky k Bohu potom spočívá v připodobnění Jemu při zachování naší odlišné podstaty.

4. „Nejvytouženější spojení ženicha a nevěsty“, tj. Boha a milující duše, spočívá v tom, že „celý duch tíhne k Bohu, takže tím, že k Němu přilne, se s Ním stane jedním duchem“, „jednotným duchem“, ač zároveň nejsou prostě jen „jedno“. Boha a zbožštěného ducha nelze považovat za „jedno“, neboť „člověk a Bůh nejsou jednotné podstaty ani jedné přirozenosti“. V láskyplném spojení s Bohem se člověk stává plně Bohem, nicméně (stává se) „Bohem podle milosti“, avšak nikoliv podle své podstaty, neboť ta je stvořená a od Boží (podstaty) se odlišuje. Ale úplně a bezpodmínečně pravdivě lze nazvat zbožštěnou duši a Boha jako „jednotného ducha“. Jejich spojení není sloučení podstat ani přirozeností, ale „sladění vůlí“. Je to „jakýsi soulad dvojího v jednotném duchu, či dokonce to znamená být jednotným duchem“. Malá kapka vody se noří do nádoby s vínem a zdá se, že už neexistuje, že tím byla zničena, neboť přijala barvu a chuť vína. Železo v ohni ztrácí svůj předchozí způsob a podobu a připodobňuje se ohni tak, jako by se jím skutečně stávalo. Vzduch, kterým proniká světlo, se mění na světlost světla. Nicméně podstata vody ve víně není zničena, stejně jako nejsou zničeny ani podstata železa a vzduchu v ohni a světle. Stejně tak, když dochází ke spojení duše s Bohem, „se každý lidský pocit určitým nevýslovným způsobem nevyhnutelně rozpouští a zcela se přelévá do Boží vůle. Jak by jinak mohl být Bůh vše ve všem, kdyby v člověku zůstalo něco lidského? Zůstává podstata, ta ale existuje v jiném způsobu, v jiné slávě a v jiné moci“. Milující duše splývá s Boží vůlí jako roztavený kov. Sjednocuje se s Bohem až natolik, že Boha vnímá jako spojeného se sebou. Celou svou vůlí přenáší do Boha až do té míry, že Boží vůlí buď inteligibilně chápe, nebo ji sklání ke své vůli. Z lidské vůle ani z lidské duše nic nezůstává. Přesto ale zůstává pro tuto duši a pro tuto vůli něco nepochopitelného, neboť splynutí vůlí je pouze jejich naprostý soulad. Má vůle se Boží vůlí nepodřizuje, ale projevuje se tak, že se projevuje jen jako Boží vůle v neodlišitelném souladu s ní.

Takové jsou rozumové spekulace křesťanské mystiky. Kdo a jak mi ale dokáže, že pravdu má ona a nikoliv panteisticky laděná mystika samotných křesťanů a kontemplativního Východu? Niterná pravda slov sice přesvědčuje a přitahuje, mlhavé tušení pravdy však nestačí.

Mystická láska usiluje o naprosté splynutí s Milovaným. Proč ale toto splynutí není možné, přejí-li si je a spatřují-li v něm svůj poslední a nejvyšší cíl?

Bytost, nad níž není nic dokonalejšího, ani si nic podobného nelze pomyslet, v sobě vše zahrnuje. Tato Bytost je Všejednota. Vedle Ní jsem nicota. Jsem jen něco v Ní a Jí. V opačném případě by už tato Bytost nebyla všedokonalá a nebyla by Všejednota. Přesto nad Ní ale přemýšlím a přijímám Jí. Nicota je mimo Boha. V Jeho vylití se ale stávám něčím. Přijímám Boha jako Všejednotnou Dokonalost. Ale přijímám Jej jako stojícího vůči mně do protikladu. Rozum to nedokáže pochopit. Z toho ale musím ve všech svých rozumových spekulacích vycházet kvůli tomu, abych neodmítl to, co je pro mne prapočáteční, co je prvotně dáno ve zkušenosti lásky a poznání. Nevycházím přitom z rozumu, neboť jej omezuje zákon rozporu, ani nevycházím z rozporů, ale z jejich shody a jednoty, z metaracionální mysli. V metaracionalitě ale Dokonalá Všejednota není omezena tím, že Ona mne vytváří a já se od Ní odlišuji. Jsem-li v ní, nezmenšuji Jí svým bytím. Jsem nicota. Každé něco je již Všejednota. Jsem něco, protože Všejednota je ve mně a mnou. Jen nemohoucím rozumem nejsem schopen postihnout to, jak mohu být (zároveň) nicota a něco. A protože si přejí to postihnout, činím Boží mým, bytí a krásu uznávám za své. Takže vida, jsem od Boha oddělený a hned si připadám jako něco. Nicméně toto něco vůbec neexistuje jako mé. Je totiž Boží a Bůh. Já se ovšem snažím je uchvátit.

Když se ve svém přechodu z nicoty do bytí stávám Bohem, věčně se pohybuji v růstu účastenství (na Bohu) nebo v jeho zmenšování. Ale sám *pohyb* k cíli je atribut mé neúplnosti,

mé nedokonalosti a zjevení Boha. Jsem proměnlivý a věčně se pohybuji. Nejsem dokonalý jako Bůh. Splyne-li se mnou Bůh plně, potom už nebude Bohem. Pak budu muset hledat jiného (Boha). To proto, že v případě, kdy se mnou Bůh splyne, přijme můj pohyb, čili zmenší Svou plnost, a stane se nedokonalým. Jsem-li Bůh nebo budu Bohem, musím nutně uznat: Dokonalý buď vůbec neexistuje, anebo neexistuji já sám a mé bytí je jen klam, jen pestrobarevný, avšak lživý závoj bytí. Nicméně lež i klam existují, ovšem Bůh je dokonalý... Kdepak, splynutí s Ním do konce není možné. Usiluje snad duše právě o toto splynutí?

Nebylo marné, když jsem tebou, Lásko, miloval a miluji. Nebylo marné, když ses mi zjevila v mé milované! Splývám s ní a usiluji o splynutí. Ale když o ně usiluji, (zároveň) chci, aby zůstala i ona. Jsme jednotně odlišní. Jsme dva a jeden. Jednota pro nás není cíl. Je jím dvojí jednota. A v lásce k božství, k nekonečné, nesmírné, k jediné Všejednotné Lásce, miluji. Zapomenout na Lásku, na tebe, Dokonalou, nejsem schopen ani na okamžik. Miluji a nemohu tě přestat milovat. Víím přece, že to ve mně nepřebývá má, ale jen tvá Láska. Ty Sám miluješ Sebe, ale (miluješ) se mnou, ve mně a skrze mne. Jako milující už nejsi milovaný. Jsi on, i nikoliv on. Jsi v sobě dvojjednotný. Miluješ mne... Proč ale tvá nekonečně dobrá láska náhle přestane existovat a zahubí mne? Ano. Jsi nad Láskou, (jsi i) ne-Láska a Láska. Ve tvé jednotě je ale Láska dokonalá. Když jsem s tebou jednotný, zároveň jsem v ní odlišný. Miluješ-li mne, jsem ne-Ty a Tys – ne-já. Jsi-li dokonalý, tvoříš se mnou jednotu. Jsi mnou samým a já jsem Tebou samým. Jsme já a Ty a ne-Ty. Jsme Ty a já a ne-já.

5. Nepochopitelné splynutí s božstvím bývá tady na zemi darováno jen na kratičké okamžiky. V božské Lásce znovu vyvstává střídání spojení a odloučení, jež tak dobře zná pozemská láska. Bůh se v duši chvílemi objevuje podobně jako ženich z *Písně písní*, pak zase mizí. V prchavém okamžiku, „ve chvíli objetí“, je našemu duchu dovolen vstup do „Nejvyšší Svatyně“. Duch tehdy postihuje nejvzdálenější tajemství a přijímá radost své lásky. Tento nebeský svit ale záhy zastíní mrak. Má proměnlivost mne vzdaluje od neměnnosti. Nadchází „chvíle vzdálenosti od objetí“. A tehdy do duše proniká chlad. Její bytí se zdá být tíživé, duše se cítí prázdnou a prožívá nesnesitelnou tesknotu... Láska ale neodolatelně přitahuje. Přemáhá vzdor strnulého ducha, spoutává ho a spaluje svým ohněm, jenž zpopelňuje jakoukoliv poskvrnu. A hle, „na nebi znovu nastává chvíle mlčení jako v hodinu polední“. Vše utichá a přechází do stavu citlivé nehybnosti. Duše miluje a modlí se za vše, a na sebe zapomíná... „Rara hora et parva mora“ (Vzácná a prchavá hodina)! Duše zase upadá do sféry neadekvátnosti. Opět teskni a sténá, přivolává Lásku, jež se nepozorovaně vzdálila.

Přiblížení Bohu se střídá se vzdalováním od něj. Po vzestupu lásky přichází její pokles. Láska ale nikdy nezmeze úplně. Tady, na zemi, její nesmírné plnosti nelze dosáhnout. Tady bývá darováno jen „zasnoubení ducha“. „Nedokáže si je vysvětlit ani ten, kdo je získal, neboť je postihováno ve své nepochopitelnosti, je zachovááno nezachovatelně a je viděno neviditelně. Ten, kdo toto zasnoubení získal, jím žije, vyslovuje jeho slova a ono jím pohybuje. Tu z tajné pokladnice, v níž je zapečetěno, ulétá, a pak je v ní znovu nečekaně nalezeno...“

V malé míře má podíl na Lásce vše, ale nikoliv všichni s Ní bývají zasnoubeni. Ti, kdo jsou s Ní zasnoubeni, (ve své lásce) nerostou nepřetržitě, nepohybují se pomalým, ale správným pohybem. Jednou se prudce vznesou vzhůru, jindy střemhlav padají dolů. Jejich cíl netkví v čase ani v jednom z jeho okamžiků. Ten cíl je ve věčnosti a v celku celého jejich pozemského bytí, jež se proměnilo na věčné. Neměli bychom čekat to, co přijde, ani usilovat o cíl, kterému nerozumíme, a spěšně utíkat od toho, co je nyní a teď. Měli bychom žít přítomností, ale tak, aby se nám v ní s tebou projevila veškerá plnost naší všejednotné lásky. Království nebeské na zemi a v čase čeká jen nemyslicí lenoch. To proto, že ono je v našem nitru. Už se k nám přiblížilo. Můžeme do něj vstoupit v každé chvíli.

Musíme připustit, že cíle Lásky lze dosáhnout a že nějak, ač nikoliv v pozemském bytí, bude dosažen. Budu plně zbožštěn. Vzhledem ke své přirozenosti je to však nenasytná a

neukojitelná Láska. Čím více tě, milovaná, miluji, a čím více tě poznávám, tím více tě chci poznávat a milovat. Není-li ale vidět konec lásky ke stvořenému, jak potom může mít konec láska k nekonečnému Bohu? „Duše, která miluje Boha, se (nikdy) nenasytí, neboť Bůh je Láska, a to Sebe miluje ona, Jeho Láska. Milovat znamená dělat kruh, čili dochází k tomu, že Lásky není konec.“ Láska se nemůže nasytit proto, že nechce přestat být sebou, nechce zmizet. Pokud se však nasytí, pak už nebude Láskou.

Má láska k Bohu je sám Bůh jako Láska, Jenž do mne sestoupil a uchvátil mne, ale zároveň je to také mé zacílení na ni. Jsem to já sám, protože miluji, tj. usiluji, žiji a existuji. V tom, oč usiluji, (tkví) plnost „já“ Lásky, jež mne miluje, a ve mně (miluje) sebe samu. Ale i když jsem Boží Láskou, mám jinou podstatu než ona, neboť ona není mnou, a je mimo mne. Když se měním a usiluji o něco nového, ona, jakožto úplná dokonalost, zůstává neměnnou. Anebo se ode mne Láska odlišuje tím, že je absolutní Bytí, zatímco já jsem nicota. Anebo Láska, to jsem já, pak je ale Láska proměnlivá a nedokonalá, takže už není Láskou.

Uvažuji tak nemohoucně a naivně proto, že se bojím přijmout a uznat Bytí, v němž se rozpory shodují. Musím je ale uznat a přijmout, chci-li milovat, myslet a existovat. Vždyť už jsem je přijal a uznal tím, že žiji a miluji, už jsem je našel v tobě, milovaná. Existuje jen jedno absolutní Bytí, plnost soběstačného Dobra a sama Všejednotná Láska. Nic jiného neexistuje. Přesto jsem ale v každém projevu Lásky také já a je v něm celý svět. Existuji jen potud, pokud se ve mně projevuje Láska, podobně jako ona jsem nepochopitelný ve své podstatě, neboť to, co je ve mně, nejsem já, ale jen Láska.

Přesto ale já a svět existujeme jako něco od Lásky odlišného, co je jí naplňováno a vytvářeno, co jí žije. (Existujeme) jako něco, co nutně provází její projevy, bez čehož by neexistovaly ani její projevy navenek. Vytvářím ji z nicoty, ale to ona se ve mně projevuje, to já svou proměnlivostí, přechodem od nicoty k bytí činím její projevy proměnlivými.

Miluji tě, Nekonečná Lásko, sebou a v tobě miluji! Prahnu po splynutí s tebou. Usiluji se ti připodobnit tím, že tě přijmu. Rozšiř mne ale, Nesmírná, kvůli tomu, abych tě tím, že se sám stanu nesmírným, mohl pojmout! Nechť budu plně sebou, plnou a jednotnou, ale tak, abych tě ani v úplné jednotě s tebou nepřestal poznávat a milovat. Tebou milovaný, nechť budu jednotný v sobě, nechť budu tvým dvojjednotným stvořením, a v mé dvojí jednotě nechť se stanu celým světem, kterýž jsi stvořila. Mám jinou podstatu než ty, jsem tvé stvoření, má podstata nemůže splynout s tvou. Ty však, Všemohoucí, sjednot' vše ostatní v sobě a se sebou spoj tím, že si v sobě vše své navrátíš. Zůstanu ontologicky jiný kvůli tomu, abych tě mohl věčně milovat. Budu jednotný s tebou a tebou ve všem, jak v milované, tak ve světě, aby dosáhla cíle a zdokonalila se láska má i tvá. Tím, že se ponořím do sebe a do tebe, budu poznávat celou svou nicotu. Rozpustím se v tobě a s tebou se stanu ne-Láskou. Vždy ale zůstanu také něčím, abys také ty zůstávala Láskou, aby v přijetí tebe nezhynul tebou stvořený svět.

Miluji tě a v tobě se seberealizuji, nacházím sebe sama. Ale nenacházím sebe jako něco, co se určuje samo ze sebe a co stojí vůči jinému v protikladu, ale nacházím sebe sama jako osobnost. Má nezničitelnost je nezničitelnost mého osobního, v sobě omezeného bytí. Existuji ale jen tebou. To znamená, že má osobnost, to jsi také ty. Přece ji nemůžeš zničit, dokud mne nepřestaneš milovat, ale přestat mne milovat, Neměnná, nedokážeš. V tobě je počátek mé osobnosti jako tvá myšlenka, jako ty sama, Všejednotná. Miluji tě jako osobnost, i když jí nerozumím, neboť je neomezená. Vždyť nejsi-li osobnost, pak ve mně není vše od tebe, a pak nemůžeš být Všejednota, a já se ti nemohu připodobnit. Ty sama jsi mne ale učila mé dvojí jednotě s mou milovanou a v ní jsi mi zjevila svou přirozenost. Jaká jsi ale osobnost, jsi-li neomezená? Jsi (těž) nadosobní osobnost. Jsi nepochopitelně neomezená. Projevila ses vůči mně jako trojí jednota, jež završuje mou lásku k mé milované. Budu tě postihovat jako milovanou osobnost. Budu se nořit do tajemného mraku tvé podstaty, v němž ještě nejsem stvořen, ale již v něm existuji. Ano, chci tě, miluji tě, přeji si plně se stát tebou, Lásko, sebou

navěky přetrvat a s tebou společně být také ne-Láskou. Tak se ve mně, dvojjednotném, zrealizuje tvá trojí jednota, Lásko.

6. Těkají ve tmě tebou opojení. Hle, tvůj vyvolený, miluje tě a noří se do tvé tajemné průrvy a nechává se uchvacovat tvým mrakem. Miluje tě a poznává jako nerozlišitelnost Všejednoty, jako všemocnou temnotu bytí, jako vše pohlcující světlo ve svém jasném záření. Nevidí v tobě ale osobní bytí, zatímco v něm dvojí jednotu se svou vyvolenou. Řeči těch, kdo tě milují, vedou k pochybám.

Vypovídají o tom, že v lásce k tobě, jež se nazýváš Bohem, zapomněli na vše: na lidi i na tebou vytvářený svět. Odsuzují připoutanost k „pozemské a pomíjivé věci“. Vyzývají k tomu, abychom stejně milovali všechny lidi. Jako nedokonalou nazývají lásku, jež zachovává tvůj řád.

Copak ale ty, Lásko a Bůh, miluješ všechny stejně? Vyzývat mne k „rovné“ lásce smí jen ten, kdo sám lidi nemiloval a v lásce k nim neviděl, že každý z nich je tvá *zvláštní myšlenka*. Nechť jsem vzdálen dokonalé lásky, když jsem poskvřnil a zatemnil v sobě zářící vzhled Stvořitele! V samotném mém pádu, v samotném mém poskvřnění jsem jedině *tak* milován mým Bohem a *tak* jsem Jím obdařen. V Božím světě se nic neopakuje. Božství není jedno, ale jedno v mnohém. Také Boha lze milovat jen tak, když milujeme Všejednotu, tj. milujeme jednotu a vše, zatímco ve všem milujeme také veškerenstvo, a to každé zvlášť. Neklamala jsi mne, Lásko, když jsi projevila mou dvojí jednotu. Jen s mou milovanou jsem tebou *zvláštně* spoután. Jedině ona mne doplňuje. Jedině skrze ni milují celý svět i tebe.

Osamělá láska k Bohu není úplná. Popírá (totiž) Boha v Jím stvořeném světě. Odmítá celý pozemský život a činí naši mysl „nevášnivou k věcem a k pomyšlením o nich“. Zřídka se jiných lidí a nedovoluje jejich pochopení. Odmítá také tělo, protože v jeho přáních vidí jen odpornost chlípnosti. Ten, kdo miluje touto láskou, nemůže pochopit ani sebe. Vždyť jak může pochopit sebe, miluje-li jen Boha v mraku? Jak se zachová v lásce, nehledá-li svou milovanou, ani nezná svou dvojí jednotu? Bůh je pro něj „beztvarý“, tajemný mrak „bez podoby“. Zná (sice) Tvé blaženství, Tvé ticho, polední mlčení. Avšak v mlčenlivosti klidu nezná Tvou trojí jednotu, nezná sebe sama. A hle, jeho láska utichá. On usíná na tvém lůnu. Klid nerozlišenosti v jednotě, nirvána, to jsou jeho cíl i blaženství. V této jednotě už nevidí svou podstatu, jež se odlišuje od tvé (podstaty). Plně se s tebou ztotožňuje a zapomíná přitom na tvou hojnost. Takový člověk všude, jak v sobě, tak ve světě, spatřuje jen indiferentní jednotu, takže Tebe ani svět vlastně nevidí. A pak Tě snižuje, uznává v Tobě proměnlivost a popírá Tvou dokonalost. Anebo popírá svět i sebe, ten klamný závoj Máji. Utíká ze světa, utíká od lidí, utíká od sebe samého. Miluje Tě v jiném, kontempluje tvé dílo, nedokáže však milovat jiného, tu podstatu, již jsi stvořil, tvou myšlenku. Zapomněl na jino-podstatnost všeho, co jsi stvořil. Nedokáže milovat jiného, ale miluje (ho) navzdory sobě, neboť jej přitahuje Tebou stvořený svět. Život se pro něj tak stává bojem lásky k Tobě s láskou ke světu a k sobě samému. Vše se kouskuje v mukách trýznivě pomalé smrti... Jako bys snad nebyl jediná Lásko! Jako by snad vedle tebe byla ještě nějaká jiná láska!

Takto z neúplnosti Lásky, z jejího nejasného pochopení, vyrůstá panteistická mystika Východu, jenž nezná Krista. Takto se ale panteistickou stává i mystika křesťanské lásky. Takto se z lásky k Bohu stává nenávist k Božímu světu. Tíhnutí k nebi se stává válkou proti zemi. Svět někdy v lásce k božství ztrácí svou barevnost, stává se nepotřebným. Nesnesitelné utrpení světa a slabost ducha někdy donutí k útěku ze slzavého údolí do neměnného a jednotného života. Základem obojího je však jedno: nedostatek Lásky. (Takto) milující nepřijímá, ani nechápe Všejednotu. Ztotožňuje se (sice) s božstvím, (avšak) poznává jen indiferentní jednotu, anebo (ztotožňuje) božství se sebou, a potom poznává jen rozkouskovanou početnost. Nevyhnutelně buď popírá svět, nebo jej i sebe zbožšťuje.

Když (takto) milující žije i svou malou účastí na Lásce, štěpí se a rozkládá. Pokouší se obhájit svět, avšak nepotvrzuje život, nýbrž smrt. Díky účastenství na téže Lásce se asketa

pokouší žít ve věčném životě, opouští sebe i svět, ale potvrzuje jen život. Zapomíná přitom ale na to, že Život je nad životem i smrtí. Láska o druhém vypovídá. Odhaluje nám milovanou. Povznáší nás nad rozštěpenost světa a slučuje smrt se životem. V trojí jednotě nám zjevuje samo božství, a v božství (nám zjevuje) vše Jím stvořené.

7. I tvá mystická láska, asketo, obsahuje svůj díl tragičnosti. Popsal nám ji sv. Bernard.

Milující duši zachvacuje nadšení, takže ztrácí své pocity a myšlenky. Neuvědomuje si již sebe samu, protože vnímá jen svého nebeského Ženicha a kochá se splynutím s Ním. Nevšimá si, jak mnoho pozemského je v její rozkoši. Nevidí, že její slova opakují velikou Píseň Lásky, slova Sulamitky. Vstoupila do Ženichovy svatební síně, pronikla do Jeho ložnice. A tam v objetích Milovaného došla blaženého klidu. Tiše rozmlouvá s Milovaným a Jeho polibky jsou nesmírně sladké. Hle, rozkoší zmožená, zapomíná na sebe v procítěném spánku. Procítěném, ale krátkém... Náhle ji však probudí volání: „Vstávej, rychle vstaň!“ To ji Ženich posílá znovu na zemi. Vybízí ji k práci pro její bratry, kteří zůstali dole opuštěni. Duše se ale nechce odpoutávat od polibků Milovaného. Být s Ním je sladší. Lepší je zapomenout na sebe navěky v Jeho lůně. Duše si stěžuje a sténá, přitom ale cítí, že už počala, že se již „zvětšují a jako by mlékem naplňují její prsy“. Duši uchvacuje vlna dobroty. Hoří v ní oheň Lásky. To je horlivá starost o dole čekající bratry. Je to příkaz Ženicha, ale zároveň je to už také její svobodné chtění. To ji přiměje vstát, vstát urychleně. Vůle duše se shodla s vůlí jejího božského Ženicha.

Takto se duše rodí a vyrůstá z blaženého klidu, kdy sebe samu ztrácí, kdy ztrácí svou osobnost ve splynutí se Všejednotným. Láska k jiným stvořením je aktivní organicky a sama sebou. Je neodolatelná a trýznivá jako konec osamělého blaženství. Po láskyplné komunikaci s Bohem duše zůstává v naprostém uspokojení se vším. Setrvává andělskou, „takže miluje žáby a ropuchy, či dokonce běsy, a vše, co vidí, jak se zdokonaluje.“ Tím, že se světec zřekl světa, že se zřekl sebe sama pro Boha Lásku, v sobě nachází nevysychající pramen lásky k celému nekonečnému světu. Miluje a oslavuje Boží stvoření a spolu s ním pěje v lадném chóru hymnus božství.